

**LOCAL TRADITIONAL FISHERMEN
AND FISHERY RESOURCE MANAGEMENT
IN SAM ROI YOT FRESHWATER MARSH,
PRACHUAP KHIRI KHAN**

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF MASTER OF SCIENCE
(ENVIRONMENTAL PLANNING FOR COMMUNITY
AND RURAL DEVELOPMENT)
FACULTY OF GRADUATE STUDIES
MAHIDOL UNIVERSITY
2009**

COPYRIGHT OF MAHIDOL UNIVERSITY

Copyright by Mahidol University

ชาวประมงพื้นบ้านกับการจัดการทรัพยากรประมงในพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
(THE LOCAL TRADITIONAL FISHERMEN AND FISHERY RESOURCE MANAGEMENT IN SAM ROI YOT FRESHWATER MARSH, PRACHUAP KHIRI KHAN)

เพื่อวิทยุรณ มั่นยืน 4837162 ENRD/M

วท.ม. (การวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชุมชนและชนบท)

คณะกรรมการควบคุมวิทยุรณพณธ์: ศันสนีย์ ชูเวา, Ph.D., โอภาส ปัญญา, Ph.D., กุลวดี แก่นสันติสุขมงคล, Ph.D.

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาภาพรวมของการทำประมงพื้นบ้านในพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด ศึกษาสิทธิของชาวประมงพื้นบ้านในการเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรประมงในพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด และวิเคราะห์ปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการรวมกลุ่ม และไม่เอื้อต่อการรวมกลุ่มของชาวประมงเพื่อมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรประมง โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 169 ครัวเรือน ใน 12 หมู่บ้าน ซึ่งตั้งอยู่โดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เริ่มเก็บข้อมูล ตุลาคม 2549 ถึง มีนาคม 2550 วิเคราะห์ผลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรม Microsoft Excel 2007 สถิติเชิงบรรยาย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำเสนอผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่าวิถีประมงพื้นบ้านในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลง มีการพัฒนาของเครื่องมือประมงพื้นบ้าน เช่น ลอบ ถัน ตะกั่ว ชาวประมงใช้เรืออ้อหาปลาในทุ่งสามร้อยยอด และใช้เรือยนต์หาปลาในคลองน้ำกร่อย (ดอนยายหนู) ชาวประมงใช้สิทธิของชาวประมงพื้นบ้านเพื่อหาปลาในทุ่งสามร้อยยอด ปลาขนาดกลางถึงใหญ่จะนำไปขายบริโภค และแจกจ่ายให้เพื่อนบ้าน ส่วนปลาขนาดเล็กจะใช้เป็นเหยื่อในบ่อของชาวประมง และนำไปขายเป็นปลาเหยื่อ มีการเปลี่ยนจากการทำนาทุ่ง ไปเลี้ยงปลากระพงเพิ่มขึ้น ชาวประมงแต่ละครัวเรือนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติมานานแล้ว โดยไม่ใช้เครื่องมือประมงผิดกฎหมายจับปลาในทุ่งสามร้อยยอด ปล่อยุ่งสามร้อยยอดไว้ตามธรรมชาติ เมื่อถึงฤดูฝนปลาจะกลับมากับน้ำ ไม่จับปลาขนาดเล็ก ไม่เผาทุ่ง ไม่ล่า่นน้ำ ปลูกบัว และมีการจัดเขตพื้นที่อนุรักษ์ในทุ่งสามร้อยยอด เป็นต้น มีการรวมกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด ส่วนปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการรวมกลุ่ม ได้แก่ ความต้องการของชาวประมงที่จะมีผู้นำชาวประมงที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับทุ่งสามร้อยยอด ความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐส่งเสริมให้ชุมชนและชาวประมงมีส่วนร่วมจัดการทุ่งสามร้อยยอด ส่งเสริมการประสานงานขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ได้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้กับชุมชนและชาวประมง ปัจจัยที่ไม่เอื้อต่อการรวมกลุ่ม ได้แก่ ความผิดพลาดในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของภาครัฐ ความไม่รู้และไม่เข้าใจเรื่องกรมีส่วนร่วมและการใช้สิทธิของชาวประมง การขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องคุณค่าความสำคัญของทุ่งสามร้อยยอด และการขาดผู้นำของชาวประมง

พื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดมีคุณค่าและความสำคัญเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ชาวประมงเป็นกลุ่มผู้ใช้ทรัพยากรทั้งทางตรงและทางอ้อม การรวมกลุ่มชาวประมงพื้นบ้านเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด และหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงทำลายทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอดจึงเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้ภาครัฐควรร่วมมือกับชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนา ตลอดจนใคร่ตรงอย่างรอบคอบก่อนจะทำการใด ๆ ในพื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด

คำสำคัญ: ชาวประมงพื้นบ้าน / พื้นที่ชุ่มน้ำทุ่งสามร้อยยอด / การจัดการทรัพยากรประมง

THE LOCAL TRADITIONAL FISHERMEN AND FISHERY RESOURCE MANAGEMENT IN SAM ROI YOT FRESHWATER MARSH, PRACHUAP KHIRI KHAN

PHENPHAN MANYUEN 4837162 ENRD/M

M.Sc. (ENVIRONMENTAL PLANNING FOR COMMUNITY AND RURAL DEVELOPMENT)

THESIS ADVISORS: SANSANEE CHOOWAEW, Ph.D. (ENVIRONMENTAL PLANNING), OPART PANYA, Ph.D. (HUMAN GEOGRAPHY), KULVADEE KANSUNTISUKMONGKOL, Ph.D. (ECOLOGY)

ABSTRACT

This study aimed at studying the overall local traditional fisheries at Sam Roi Yot freshwater marsh, the Rights of local fishermen on accessing and participating in fishery resources management, and analyzing factors affecting and obstructing the group-setting of local fishermen in order to participate in fishery resources management. Structured questionnaire and in-depth interview were used as key tools for data collection. Target population and sample size of local fishermen consisted of 169 fishing household heads in 12 villages located in the vicinity of Thung Sam Roi Yot Wetlands, Prachuap Khiri Khan province. Data collection was carried out from October 2006 to March 2007. Data analysis was done by Microsoft Excel 2007 software. Results were presented using descriptive statistics, percentage and mean based on the research objectives.

The results revealed that there has been a recent change of local traditional fisheries and the development of local fishing gear such as *Lob*, *Lun* and *Ta-Kad*. Local fishermen used punting boats for fishing in Thung Sam Roi Yot and used motor boats for fishing in the brackish canal (*Donyainoo*). Local fishermen used the Rights for fishing in Thung Sam Roi Yot. Medium and large fish were sold, consumed and distributed to neighbors and small fish were used for feeding fish in the ponds. Shrimp farms were changed to seabass farms. Each fishing household had participated in natural resource conservation for a long time by not using of illegal fishing gear and maintaining Thung Sam Roi Yot marsh in natural conditions. Fish would become more abundant naturally in the rainy season. Fishermen did not catch small fish, burn the plants in the marsh, hunt water birds, but instead planted lotus in the marsh and set up conservation areas in the marsh. Local fishermen had group-setting for wetlands development and conservation. Factors affecting local fishermen group-setting were: need of local fishermen to have a leader in problem solving, the need of the state agencies to have promote the participation of communities and fishermen in Thung Sam Roi Yot management, and supporting Non-Government Organizations to enhance the understanding of communities and local fishermen in natural resource use and conservation. Factors obstructing group-setting were: mismanagement of natural resources, lack of knowledge and no confidence in the participation and use of the Rights of local fishermen, lack of understanding about values and importance of Thung Sam Roi Yot and lack of fishermen group leaders.

The wetlands of Thung Sam Roi Yot are important as a source of natural resources. Local fishermen are direct and indirect resource users. Fishermen group-setting is necessary for developing and conserving Thung Sam Roi Yot Wetlands. Any change or damage of natural resources in the Wetlands of Thung Sam Roi Yot should be avoided. Moreover, the state and communities should cooperate with Thung Sam Roi Yot Wetlands conservation and development. Any development activities should be carefully considered.

KEY WORDS: LOCAL TRADITIONAL FISHERMEN / THUNG SAM ROI YOT WETLANDS / FISHERY RESOURCES MANAGEMENT

119 pp.